

De spionnenclub waar België niet bij mag

22/05/2020 om 15:54 door Nikolas Vanhecke (<https://www.standaard.be/auteur/nikolas-vanhecke>)

In het Friese Burum hebben Nederlandse inlichtingendiensten een satellietgrondstation staan waarmee ze communicatie kunnen onderscheppen. Foto: CC-BY-SA 3.0 - Wutsje

Sinds de jaren zeventig werken vijf West-Europese landen samen om communicatie van vriend en vijand af te luisteren en te kraken. Eén land ontbreekt opvallend in het rijtje: België. Door een slechte crypto-reputatie zou het uit de club zijn geweerd.

Alle spionageonthullingen hebben minstens één codewoord nodig. Dat van dit verhaal is Maximator. Voor de bierkenners: ja, dat is dezelfde als die van de het Beierse bier, en dat is geen toeval. Maar het is ook de naam van het verbond dat enkele inlichtingendiensten van verschillende West-Europese landen eind jaren zeventig oprichtten. Vandaag maken Denemarken, Zweden, Duitsland, Nederland en Frankrijk deel uit van dat clubje, waarin ze informatie uit en over 'signals intelligence' (of SIGINT) delen. Die branche binnen de spionagewereld houdt zich vooral bezig met inlichtingen verzamelen door communicatie te onderscheppen. Omdat alle communicatie zich de voorbije decennia meer en meer via elektronische weg is gaan afspelen, heeft SIGINT enorm aan belang gewonnen.

Na de Tweede Wereldoorlog verenigden Angelsaksische landen zich in een SIGINT-genootschap met de naam Five Eyes. Het bestaan daarvan is al jaren geen geheim meer. De Europese evenknie Maximator was dat wel, tot begin vorige maand. Toen publiceerde de Nederlandse professor computerbeveiliging Bart Jacobs (Radboud Universiteit Nijmegen) [een artikel](https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02684527.2020.1743538) (<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02684527.2020.1743538>) in het wetenschappelijke tijdschrift 'Intelligence and National Security' waarin hij het bestaan van Maximator onthulde.

Jacobs sprak met drie verschillende bronnen uit de Nederlandse inlichtingenwereld over Maximator. Hij kreeg ook inzage in programmaboekjes van de bijeenkomsten van de partners, die doorgaans in mei plaatsvinden. Denemarken zaaide in 1976 de kiem voor het bondgenootschap. Op dat moment zaten

enkel Zweden en Duitsland er ook in. Twee jaar later voegde Nederland zich erbij, in 1985 deed Frankrijk dat ook.

‘Eén reden voor de samenwerking was de opkomst van ‘signals intelligence’ via satellieten, wat forse investeringen vroeg’, schrijft Jacobs. ‘Een tweede reden was samenwerking rond de onderschepping van berichten, en de uitwisseling van methodes hiervoor. Het idee was om de krachten te bundelen en taken te verdelen om zo de kosten te verminderen en daadkrachtiger te worden.’

Voor de naam van hun bondgenootschap haalden de spionnen de mosterd bij een Duits bier.

Tijdens een van hun eerste meetings, in 1979, kwamen ze ook met de naam voor hun genootschap op de proppen. De bijeenkomst vond plaats bij München, waar de Duitse inlichtingendienst BND tot 2017 haar hoofdkwartier had. ‘De afgevaardigden van de alliantie-in-wording waren een biertje aan het drinken toen ze nadachten over een naam voor hun partnerschap’, schrijft Jacobs. ‘Ze keken naar hun glazen, gevuld met het Doppelbock-bier van het lokale merk Maximator, en het was beslist.’

Onderfinanciering

Behalve bier drinken en spionagetechnieken uitwisselen, deden de afgevaardigden van de verschillende inlichtingendiensten wel meer. Hun aandacht ging oorspronkelijk vooral naar het onderscheppen, delen en kraken van diplomatieke communicatie. Eind jaren zeventig was dat een van de weinige vormen van communicatie die werden versleuteld, zodat het niet kon worden gelezen wanneer het werd onderschept. Ambassades spraken met het

thuisland door hun berichten te coderen met een soort aangepaste typemachine, waarin een algoritme voor de versleuteling zorgde.

‘Maar de bedrijven die dat soort machines maakten, stonden dikwijls onder controle van westerse inlichtingendiensten’, stelt Jacobs. ‘Daardoor kregen, buiten een groepje ingewijden, veel landen verzwakte versies van die machines. Dat liet de ingewijden toe om de diplomatieke berichten makkelijk te kraken.’

In februari raakte bekend dat een van de belangrijkste producenten van zulke machines, het Zwitserse bedrijf Crypto AG, decennialang in handen was van Amerikaanse en Duitse inlichtingendiensten (https://www.standaard.be/cnt/dmf20200211_04844292). De onthullingen van Jacobs over Maximator vloeien deels voort uit dat Crypto AG-verhaal. In februari bleek al dat België op [de lijst](https://www.cryptomuseum.com/intel/cia/rubicon.htm) (<https://www.cryptomuseum.com/intel/cia/rubicon.htm>) stond met landen die de verzwakte codeermachines indertijd geleverd kregen, en waarvan bondgenoten de onderschepte berichten dus konden lezen.

Het lijkt dan geen toeval dat wanneer de Maximator-landen op een kaart van Europa worden ingekleurd één centrale vlek blanco blijft: België. ‘Zij werden niet uitgenodigd wegens hun gebrek aan signals intelligence-capaciteit’, staat in het artikel. ‘België had ook een probleem met zijn gedrag en

discipline op het gebied van cryptografie (*waarbij berichten gecodeerd worden verstuurd, red.*). Minstens één keer compromitteerde het land zijn eigen communicatie door een basic fout te maken in het beheer van de sleutels (*waarmee berichten worden gecodeerd, red.*). De Belgische overheid heeft ook op eigen houtje beslist om een veilig codeertoestel in te wisselen voor een onveilig. Het contrast met de Belgische academische crypto-gemeenschap (in het bijzonder aan de KU Leuven), die op het hoogste internationale niveau meedraait, is groot.’

De Staatsveiligheid noch de militaire inlichtingendienst Adiv reageerde op een vraag van *De Standaard* om commentaar over Maximator. Cryptograaf Bart Preneel, verbonden aan de KU Leuven, brengt de uitsluiting van België in verband met onderfinanciering van de bevoegde diensten. ‘Op cryptoconferenties in Europa zagen wij altijd dat er Nederlandse, Duitse, Deense en Zweedse mensen uit de inlichtingenwereld aanwezig waren, wat duidelijk maakte dat ze sterk bezig waren met die materie’, zegt Preneel. ‘Vanuit België kwam er niemand. Het heeft er ook mee te maken dat sommige van die landen een sterke industrie rond cryptografie hebben. En natuurlijk sta je zwakker als andere landen je eigen overheidscommunicatie kunnen lezen.’
